

NORRBRUK

Sälja grönsaker på nätet – lönsamt för Gunnar!

6 Parasiter på betet

10 Kompensationsstödet

12 Bygdemedel
– vad är det?

NORRBRUK

Länsstyrelsen i Norrbottens län
Landsbygdsenheten

Postadress: 971 86 Luleå
Tel: 010-225 50 00 Fax: 0920-22 84 11
www.lanstyrelsen.se/norrboten

Länsstyrelsen i Västerbottens län
Lantbruksenheten

Postadress: 901 86 Umeå
Tel: 010 – 225 40 00 Fax: 090-128 94
www.lanstyrelsen.se/vasterbotten

Ansvarig utgivare: Sven Lingegård

I redaktionen: Personal från Länsstyrelserna i Norr- och Västerbotten

Tryck: TMG Tabergs AB

Papper: Tom&Otto silk 130 g

Grafisk form: TR

Omslagsbild: Gunnar Alskog packar grönsaker i lådor för leverans

Foto: Eva Forssell

Upplaga: 6100

ISSN: 1234-4567

För prenumeration kontakta
sara.borgstrom@lanstyrelsen.se

FRÅN REDAKTIONEN

Tillsammans utvecklar vi länet!

Jag har sedan 2010 arbetat på Länsstyrelsen i Norrbotten med regional utveckling. Jag har haft privilegiet att få arbeta med riktigt duktiga och drivna kollegor som verkligen brinner för länets utveckling. Under den tiden har jag också fått uppleva nyttan av de pengar Länsstyrelsen beviljar till företag och projekt i länet.

Länsstyrelsen stimulerar regionernas näringsliv på flera sätt för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling öka sysselsättningen och skapa attraktiva boendemiljöer. Vi samverkar med kommunerna, näringslivet och andra organisationer för att uppnå de nationella målen för regional tillväxtpolitik. En långsiktig hållbar regional utveckling och ekonomisk tillväxt är avgörande för Norrbottens län. En stark tillväxt behövs för att människor och företag ska kunna fortsätta växa och vara konkurrenskraftiga. Tillväxten ska förenas med god hushållning av miljön och mänskliga resurser.

Det finns flera program som fokuserar på viktiga tillväxt- och utvecklingsfrågor; regionalt strukturfondsprogram, socialfondsprogrammet, landsbygdsprogrammet samt havs- och fiskeriprogrammet. Länet förfogar också över bygdemedel, en kompensation för vattenverksamhetens permanenta påverkan på miljön. Pengarna används till att främja näringsliv eller service. I detta nummer finns en artikel som berättar mer om just bygdemedlen. Projekt- och företagsstöden i landsbygdsprogrammet riktar sig till företagare och ideella föreningar som vill etablera företag på länets landsbygd, eller arbeta för att skapa lokal attraktivitet.

Norrbruk ges ut till dem som har företag eller startat nytt samt bedrivit projekt och sökt pengar från landsbygdsprogrammet. Det är alltså ni läsare som bidrar till länets utveckling!

Vi arbetar nu på de regionala handlingsplanerna för perioden 2014 – 2020. Handlingsplanerna är till för att kunna visa de som ska söka stöd vilka ansökningar som prioriteras i länen och varför. Jag ser mycket positivt på de kommande åren. Jag och mina kollegor i Norrbotten och Västerbotten har ett enormt stort engagemang i länens utveckling.

Min förhoppning är att denna programperiod kommer bli den bästa hittills!

Jonas Larsson

Biosfärkandidatur skapar nya möjligheter för Vindelälven

Vindelälven har i alla tider varit en viktig livsnerv för människor och djur. Nu kan hela området från fjäll till kust bli Norrlands första biosfärområde.

Text: Emma Johansson, länsstyrelsen i Västerbotten

Foto: Ritu Andersson

Vindelälven har utsetts till biosfärkandidat och kommer under tre år att fungera som ett biosfärområde. Samtidigt förbereds ansökan till FN-organet UNESCO om att bli fullvärdigt biosfärområde 2018.

– Biosfärområden är områden för hållbar utveckling, där det handlar lika mycket om att utveckla olika verksamheter som att bevara naturen. Nu kan vi ta nästa steg och börja göra faktiska insatser. Till exempel kan det handla om utveckling av besöksnäring och forskningsprojekt, berättar Malin Karlsson, nyttillträdd projektledare för Biosfärkandidaturen.

Rik natur och kulturmiljö

Vindelälven rinner från fjäll till kust genom unika naturtyper och kulturmiljöer. Älven har varit en viktig livsnerv för människor och djur i alla tider. Efter älvdalen finns samisk och svensk kultur sida vid sida.

– En utnämning till biosfärområde ger stor tyngd och kommer att skapa ett nationellt och internationellt intresse för Vindelälven. Det gör att fler kan upptäcka älvdalen och att vi kan utbyta erfarenheter med liknande områden över hela världen, säger Malin Karlsson.

Vindelälvsdalen som kandiderar till att bli biosfärområde är 1,3 miljoner hektar stort och drygt 100 000 personer bor där. Biosfärområden finns över hela världen. Totalt finns över 630 biosfärområden i 119 länder. I Sverige finns i dagsläget fem biosfärområden.

En av Sveriges nationalälvar

För 50 år sen planerades flera kraftverk i Vindelälven. Starka folkliga protester växte fram längs Vindelälven och Laisälven. Den 1 april 1970 kom beskedet från den socialdemokratiska regeringen att Vindelälven inte byggs ut och 1993 utsågs Vindelälven till en av Sveriges 4 nationalälvar.

Under 2014 genomförde Länsstyrelsen Västerbotten tillsammans med kommunerna efter Vindelälven en förstudie som visar att området har goda förutsättningar att bli ett biosfärområde.

– Det finns ett starkt lokalt engagemang och en vilja att samla regionen kring Vindelälven. Biosfärarbetet är ett sätt att gemensamt utveckla hela älvdalen, säger Malin Karlsson.

Varför tycker du att Vindelälven ska bli ett biosfärområde?

Ola Jennersten, Världsnaturfonden WWF

– Det som gör Vindelälvsdalen unik i ett internationellt perspektiv är framför allt den vilda och oreglerade Vindelälven med sina höga biologiska värden och den levande samiska kulturen med aktiv renskötsel.

Eva-Lisa Myntti, Grans sameby

– En plats där renen kan leva och må väl är också en plats som kan ge liv åt oss alla, långsiktigt. Ett biosfärområde är ett forum där vi kan se bortom våra egna omedelbara behov och skapa utbyten med människor som står inför liknande utmaningar.

Osvald Jonsson, Fjällhästen AB, Ammar-näs

– Det är dags att ”bygga ut” Vindelälven! Den enorma potential som finns i natur, kultur, turism och fiske kan då frigöras med ett fritt strömmande nätverk mellan mänskliga kraftstationer längs älvdalen.

Stellan Strand, Jordbrukare, Västra Spöland

– Jag har levt här hela mitt liv och tycker att Vindelälven är unik med sin oerhörda mångfald. I den norra delen har vi samerna som sköter närområdet och i den södra delen det aktiva jordbruket, vilket gör området väldigt attraktivt.

3 | Biosfärområdet Vindelälven

4 | Miljöersättningar för bete och eko

6 | Parasiter på betet?

6 | Nytt i LB-stöden

8 | Beställ lokalproducerade grönsaker på nätet

10 | Kompensationsstödet

11 | Integrerat växtskydd

12 | Vad är Bygdemedel?

14 | Annonser

Miljöersättning för skötsel av betesmarker och slätterängar

Alla detaljer och villkor för miljöersättningarna är ännu inte beslutade. Därför kan det fortfarande bli förändringar.

Syfte

Syftet med ersättningen är att bevara och förstärka de natur- och kulturvärden som våra betesmarker och slätterängar har.

För att kunna få stödet måste du ansöka om ett 5-årigt åtagande. Det innebär att du åtar dig att sköta marken enligt de regler och villkor som finns för stödet. Du ansöker om stödet i SAM Internet. När du har ett åtagande ska du sedan söka utbetalning varje år för att få ersättning, vilket också görs i SAM Internet.

Det är viktigt att du känner till din mark när du ska söka ersättningen. Det är olika krav på hur en slätteräng och en betesmark ska skötas. En betesmark ska betas och en slätteräng ska slås. Betesmarker och slätterängar kan inte plöjas.

Om din mark är slätteräng eller betesmark och du ansöker om ett åtagande finns också möjlighet att välja att följa extra villkor. Det kan vara om markens natur- och kulturvärden kräver särskild skötsel. Exempel på särskild skötsel kan vara att slå med lie, beta en slätteräng efter skörd, hässa skörden eller sköta mark som är belägen på en ö, utan fast landförbindelse. Om du söker extra villkor är det länsstyrelsen som beslutar på vilket sätt du ska sköta markerna och du kommer att få en skriftlig plan.

Du kan inte utöka dina pågående åtaganden 2015

Du kan inte utöka dina pågående åtaganden. I vissa fall kan du ansöka om ett nytt ökat åtagande i en ny ersättning med motsvarande mål och syfte och avsluta ditt pågående åtagande i förtid. Du får då ett nytt 5-årigt åtagande i en motsvarande ersättning istället. Du måste minst ha 0,1 hektar mark att utöka med.

Engångsröjning skulle vara lämpligt för denna betesmark!

Restaurera betesmarker och slätterängar

Syftet med stödet är att öka arealen betesmarker och slätterängar och att utveckla odlingslandskapets natur- och kulturvärden. Marken måste ha höga kulturhistoriska värden eller så ska det finnas spår av att växter eller djur gynnas av att marken sköts. Det är länsstyrelsen som bestämmer om marken har möjligheter att få stödet. Du måste därför vänta med att påbörja insatsen tills du har fått besked. Kontakta gärna din länsstyrelse för frågor. För att kunna få stödet måste du söka om ett 5-årigt åtagande.

Engångsröjning av betesmarker

Syfte
Syftet är att öka natur- och kulturvärden i betesmarker och slätterängar. Marker som delvis har vuxit igen ska kunna röjas så att hela marken kan ingå i miljöersättningar för skötsel av betesmarker och slätterängar.

Detta stöd söks via Mina Sidor på jordbruksverket.se och öppnar i september i Norrbotten och under 2016 i Västerbotten. Kontakta din länsstyrelse för mer information.

Du måste vänta med att göra insatsen tills du fått besked av länsstyrelsen. Du ska också vänta med att påbörja arbetet tills en plan tagits fram som talar om hur och vad du ska göra.

Vill du veta mer?

Gå in på Jordbruksverkets webbplats och läs aktuell information om de olika ersättningarna.

Ersättning för ekologisk produktion

Alla detaljer och villkor för miljöersättningarna är ännu inte beslutade. Därför kan det fortfarande bli förändringar.

Du kan få ersättning för certifierad ekologisk produktion

För att kunna få ersättning för ekologisk produktion ska du:

- ha ett 5-årigt åtagande för ersättning för ekologisk produktion,
- följa villkoren för åtagandet från och med den 1 januari det år du går in i åtagandet,
- söka utbetalning för ersättningen varje år i SAM Internet,
- följa EU:s regler för ekologisk produktion,
- vara ansluten till ett kontrollorgan för ekologisk produktion.

För att få ersättning för ekologisk djurhållning måste du ha ett 5-årigt åtagande även för ekologisk växtodling.

Du måste vara certifierad

För att få ersättningen måste du vara anmäld till ett kontrollorgan. Kontrollorganet kontrollerar att du följer EU:s regler för ekologisk produktion och certifierar din produktion. När din produktion är certifierad har du rätt att märka dina produkter som ekologiska.

Du ska anmäla din produktion för certifiering senast den 12 maj. Du ansluter produktionen genom att skriva under och lämna in ett anslutningsavtal till ett kontrollorgan. Det finns tre kontrollorgan för ekologisk primärproduktion i Sverige: SMAK, Kiwa och HS Certifiering.

Observera att det måste vara samma person eller företag som ansluter produktionen till ett godkänt kontrollorgan som söker ersättningen. Du kan inte vara certifierad genom någon annan.

För att få ersättning för ekologisk djurhållning måste både din växtodling och djurhållning vara certifierad.

Ersättning för omställning till ekologisk produktion

Om du vill ställa om din växtodling eller djurhållning till ekologisk kan du söka ersättning för omställning till ekologisk produktion. Syftet med den här särskilda ersättningen är att den ekologiska produktionen ska öka.

När du söker ersättning för omställning till ekologisk produktion får du

ett 2-årigt åtagande. Det innebär att du åtar dig att sköta din mark och dina djur enligt villkoren i upp till 2 år.

Vilken av ersättningarna ska jag söka?

Mark som redan är omställd ska du ta med i ditt åtagande för ekologisk produktion. Om det är mark som du först ska ställa om till ekologisk ska du i stället söka ett åtagande för omställning till ekologisk produktion för den marken.

Du söker både ersättning för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion direkt i SAM Internet. Sista dag för SAM-ansökan 2015 är den 12 maj.

Vill du veta mer?

Gå in på Jordbruksverkets webbplats och läs aktuell information om de olika ersättningarna.

Parasiter på bete

Att hålla nere parasittrycket på bete är mycket viktigt för att hålla djuren friska och i gott skick. Under betesperioden ska helt enkelt så få maskägg som möjligt ges tillfälle att spridas på betena.

Text: Länsstyrelsen Västerbotten
Foto: Malin Bengtsson, Svenska Djurhälsovården

Undersökning av träcken är en god hjälp vid beslut om och hur avmaskning bör ske, vilka betesrutiner som är lämpliga och vilka andra åtgärder som kan vidtas. Dessutom visar träckprov om betesrutinerna fungerar bra så att smitta verkligen inte sprids på betet. Spara resultat av tidigare träckprov och skriv gärna ned betes- och avmaskningsrutiner så har du lättare att arbeta långsiktigt mot parasiter. Kontakta din veterinär för ytterligare rådgivning om hur du kan göra för att minska dina djurs parasitproblematik.

Får
Får på bete har ofta problem med parasiter, framför allt inälvsmaskar. Smittan överförs via mellanvärdar och parasitägg på beten där får gått tidigare. Om djuren har nedsatt allmäntillstånd av någon orsak, till exempel sjukdomar eller under-/felutfodring, minskar djurens motståndskraft mot parasiter. Lamm och unga djur som för första gången släpps på bete är mest känsliga och det är därför extra viktigt att erbjuda dessa parasitfria

välkomstbeten. Nedsatt tillväxt är det vanligaste symptomet på parasiter, men vid kraftiga parasitangrepp kan djuren till exempel få diarré och kan till och med dö.

Rutinmässig kontroll rekommenderas i första hand av tackor före betessläpp. Provtas lämpligen i mitten av april, så att eventuella maskar ska ha hunnit övergå från sin lågaktiva fas till en mer aktiv och därmed gå att hitta i träcken. Det andra rutinmässiga parasitprovet bör tas på lamm inför avvänjning eller annat betesbyte. Resultaten från analyserna lägger grunden till strategier för beten på gården.

På stall och i rastgårdar kan den encelliga tarmparasiten koccidium ställa till problem. Dessa kan inte behandlas med avmaskningsmedel, utan kräver annan behandling.

Häst
Den lämpligaste tidpunkten för träckprovtagning av friska hästar är april-juni, innan byte från vinterhagar till sommarhagar. Även de hästar som inte går på traditionellt bete bör provtas

under den perioden. Om man tillämpar så kallad riktad selektiv avmaskning, provtas hästarna innan avmaskning och sedan avmaskas endast de hästar som har mer än viss mängd maskägg. På så sätt kan antalet avmaskningar minskas, framförallt i grupper med vuxna hästar. Träckprov kan även tas för att kontrollera att avmaskningen har haft önskad effekt.

Nötkreatur
Inälvsparasiterna löpmagsmask och tunntarmsmask är de vanligaste inälvsmaskarna på nötkreatur och smittar på bete. Koccidios orsakas av encellig organism och kan ställa till problem i stall och rasthagar och hanteras på annat sätt än inälvsmaskarna. Genom att använda parasitfria beten till förstagångsbetande djur det vill säga beta vartannat år på en plats, minskar parasittrycket. Om inte parasitfritt bete finns är det bättre att kalvarna betar där vuxna djur betat tidigare än där kalvar tidigare gått. Andra exempel på åtgärder för att minska smittrycket är sen betessläppning, växelbete med andra djurslag samt flytt av djuren till parasitfritt bete efter midsommar och/eller efter avmaskning.

Förebyggande avmaskning (oftast cirka tre veckor efter betessläpp) minskar smittrycket när djur går på permanenta beten med förmodat högt smittryck. Sådan avmaskning är inte tillåten i ekologiska besättningar.

Träckprov före betessläpp är viktigt för att klargöra vilka parasiter som finns och i vilken omfattning. Gällande första-

gångsbetare tas träckprov för kontroll av parasitstatus när de betat cirka fyra veckor om permanenta beten används. Djur i god kondition, det vill säga friska

djur som fått tillräckligt med foder inklusive mineraler, klarar sig bättre mot parasiter både på stall och bete.

Mer information kan hittas på exempelvis Statens Veterinärmedicinska Anstalts, www.sva.se och Svenska Djurhälsovårdens www.svdhv.org, webbplatser.

Nytt beslut om landsbygdsprogrammet

Den 12 mars tog regeringen ett nytt beslut om landsbygdsprogrammet och skickade till EU-kommissionen. Då hade fjolårets stora batteri med 333 frågor från kommissionen besvarats och arbetats in i programmet och vi var någorlunda överens med Bryssel. Sveriges plan är fortfarande att programmet ska vara godkänt i juni. Villkoren för miljöersättningar och kompensationsbidrag är därmed kända när SAM-ansökan lämnas in och planeringen för att hantera projektstöd och företagsstöd kan gå vidare.

Kompetensutveckling

Vi har haft möjlighet att driva ganska omfattande verksamhet med kurser och utbildningar de senaste åren. Mycket har organiserats via Gröna Navet, men även

andra organisationer har haft ett bra utbud. Vi på länsstyrelserna tror att detta varit en viktig och bra verksamhet. När vi nu får medel tilldelade i det nya programmet ser vi att det blir hyggligt

med pengar till kurser på temat nya jobb, nya verksamheter och företagande. Däremot blir det betydligt sämre tilldelning till övriga typer av kursverksamhet, till exempel konkurrenskraft

inom jordbruket. Utbudet av individuell rådgivning kommer att kunna hållas uppe någorlunda. Det handlar då om rådgivningsbesök för ekologisk produktion, effektiv hantering av växtnäring, energieffektivisering, företagsutveckling eller skötsel av betesmarker.

Två stöd kan sökas redan nu

Stöden för investeringar i jordbruket och för bredband kan sökas redan nu. I Västerbotten har det hittills endast kommit in en handfull ansökningar, detsamma gäller för Norrbotten.

Flertalet övriga stöd kan sökas i september

Flertalet av de övriga stöden kan sökas i mitten av september. Det handlar om

startstöd för unga jordbrukare, stöd till förädling och försäljning av jordbruksprodukter, energieffektivisering, anlägga våtmarker, förbättra service och tillgänglighet på landsbygden.

Leader kommer igång och kommer att ge stora möjligheter till investeringar i mindre, lokala projekt. Hela våra län har täckts av ansökningar om att bilda Leaderområden, i slutet av mars tar Jordbruksverket beslut om vilka områden som godkänns.

Senaste informationen om alla möjligheter i landsbygdsprogrammet hittar du på www.jordbruksverket.se.

E-ansökan

Ansökan om stöd i nya programmet gör du via Mina sidor på Jordbruksverkets webbplats, och du skriver under med e-legitimation. Läs mer på www.jordbruksverket.se/e-legitimation.

Det lönar sig att hitta kunderna på nätet

– Det går runt tack vare att jag säljer direkt till kund på nätet, det konstaterar grönsaksodlaren Gunnar Alskog i Ångsmark utanför Umeå.

Sedan 2008 säljer han det mesta av sina grönsaker direkt till kunden. Han har runt 230 kunder över året, några beställer sporadiskt men många var fjortonde dag. Det blir ungefär 60-70 kunder han levererar till varje vecka.

Text och foto: Eva Forssell, Länsstyrelsen

– En liten odlare är ju alltid ineffektiv, men på det här sättet kan jag få ut ett bättre pris än vad jag skulle ha fått genom att sälja direkt till butikerna. Det är tufft att försöka konkurrera med prisdumpad isbergssallad från Holland när man odlar i Västerbotten tycker Gunnar. När man säljer till butik är det en osäkrare avsättning samt oftast också sämre betalt.

Veckomejl till kunderna

Gunnar använder sig av mejl för att kommunicera med sina kunder. Varje söndag skickar han ut ett mejl till de kunder som har anmält sitt intresse. De kan från den aktuella listan välja de produkter som är till salu denna vecka. Han säljer de grönsaker han själv producerar men han köper även in förädlade sylter, marmelader, surkål och frukt. När hans egna grönsaker inte räcker till köper han in från andra odlare i Västerbotten samt också från Järna. Från Järna får han också tag i ekologisk och biodynamisk färsk frukt, torkad frukt och grönsaker sådant vi inte kan producera eller som inte är i säsong för oss i norr. Det ska alltid finnas ett brett sortiment av ekologiska produkter att välja på för kunden, det är hans filosofi.

Men han har några saker som han inte tar in i sortimentet och det är bananer som ändå finns i butik i massor och som är svåra att lagerhålla. Tomat och gurka på vintern är växthuspro-

Gunnar Alskog vid köksbordet.

dukter och de vill han inte heller sälja av miljöskäl. Färdiga salladsblandningar är inte något som han erbjuder, också detta av miljöskäl.

Lämnar varorna utanför dörren

Senast tisdag kväll ska kunden ha skickat in sin beställning till honom. Sedan levererar Gunnar produkterna till kunderna på fredagarna. Varorna lämnas utanför dörren eller på ett ställe där kunden vill ha dem. Han levererar i en plastlåda som han tar pant för. Detta system innebär mindre paketering för honom eftersom grönsakerna och frukten samt eventuella burkar läggs direkt i lådan. Han har en gräns på minsta beställning på 200 kr

och kunden får fraktfritt vid beställningar över 300 kr. Genom att sälja direkt till kund på detta sätt anser han att han minskar arbetstiden och att han får ett bättre pris för sina produkter. Marknadsföringen går nu mestadels från mun till mun mellan nöjda kunder.

Gammalmodig grönsaksodling

Grönsaksodlingen startade han tillsammans med sin fru Helene när de köpte det nedlagda jordbruket för 20 år sedan. De har som mest haft 11 hektar grönsaksodling, men nu när de har minskat till 3 hektar och Helene jobbar utanför gården, är det Gunnar som sköter odlingarna. Grönsaksodlingen sköts enligt

Morötterna tvättas före packningen.

Grönsakerna packas i lådor inför leverans.

Gunnar "förbannat gammalmodigt" och då menar han att det mesta är handjobb. Han har få maskiner förutom en såmaskin samt potatissättare och upptagare. Att odla 30-40 olika grödor på 3 hektar, går inte att mekanisera så lätt, det är för små ytor för varje sort. Under vintern jobbar han ensam men under sommaren brukar han ha två säsonganställda. Han är noga med att de han anställer får lön som följer de kommunala kollektivavtalen. Han söker inte jordbruksstödsstöd och har en teori om att de som mottar

mest stöd många gånger inte har någon bra lönsamhet på företagen. Gunnars val gör att han måste tänka ännu mer ekonomiskt, vilket innebär att han måste få ut det bästa priset för det han producerar. Filosofin har varit att använda de resurser som finns och inte låna upp sig. Förutom grönsaksodlingen så har han också en del fröodling av blomberenner som säljs för insädd av till exempel rondeller. – Men hade jag inte kunnat sälja direkt till kund så hade jag nog inte kunnat fortsätta, konstaterar han.

Framtiden

De finns möjligheter för fler grönsaksodlare att etablera sig i området tror Gunnar. En dröm vore ju att fler kom till och att man kunde ha en del specialmaskiner tillsammans. Men det hänger ju på kunderna. Det måste ju finnas en medveten och intresserad kundgrupp som betalar för lokalt producerad mat, för att odlarna ska kunna satsa fullt ut.

Fler möjligheter att sälja och köpa på nätet?

Lokalt producerad mat blir allt vanligare att handla över internet. Följande webbsidor är ett par exempel på möjliga leverantörer och säljare av lokal mat.

Min Farm <https://www.minfarm.se/online-farmen>

Företaget startade i Jämtland 2013, därefter i Umeå och nu fortsätter man i Stockholm. Lantbrukaren sätter själv prislappen sedan lägger Min Farm på 20 % på priset för tjänsten.

Min Farm sköter marknadsföringen samt anordnar uppsamlingsdagar där kunderna hämtar det de beställt. Mjök och säsonggrönsaker får man hämta ungefär varannan vecka. Med gemensamma uppsamlingsdagar behöver lantbrukarna inte köra runt till alla och lämna ut saker och transporter minskas. De lantbrukare som deltar förbinder sig att ha öppet hus några gånger per år.

NordanSmak www.nordansmak.se

I NordanSmaks webbutik säljs ekologiska närproducerade men även andra närproducerade varor och ekologiska svenska livsmedel, gärna KRAV-certifierade. I NordanSmaks webbutik hittar du också utländska ekologiska varor. Varorna levereras med Bussgods i hela Norrbotten och med NordanSmaks egen elbil i centrala Luleå. De beställda varorna hämtas i NordanSmaks butik på Stationsgatan 25 i Luleå.

Ekolådan <http://ekoladan.se/>

Ekolådan säljer ekologiska frukter och grönsaker från Järna. Ekolådan levererar beställda varor till boende i Stockholm, Göteborg, Umeå, Uppsala och på vissa orter i Östergötland. I andra delar av landet kan företaget leverera till grupper som går samman om en gruppenumeration.

Kompensationsstöd

Alla detaljer och villkor för kompensationsstödet är ännu inte beslutade. Därför kan det fortfarande bli förändringar.

Vill du veta mer?

Gå in på Jordbruksverkets webbplats och läs aktuell information om de olika ersättningarna.

Syfte

Syftet med kompensationsstödet är att jordbrukare i områden med sämre odlingsförutsättningar ska kunna fortsätta med jordbruk.

Varför har stödet ändrats?

Sverige har varit tvunget att anpassa stödet till reglerna i WTO:s (World Trade Organisation) avtal om frihandel. Det avtalet begränsar hur jordbrukarstöden får utformas. Sverige har bland annat behövt anpassa sig till de nya kraven genom sättet att betala för grovfodergrödor i kombination med djurslagen nötkreatur, får och getter.

Föreslagna nyheter i kompensationsstödet

- Du kan få kompensationsstöd för fler grödor än vad du tidigare har kunnat få.
- Hur mycket pengar du får ändras.
- För vall, grönfoder och betesmark räknar vi ut hur mycket pengar du får på ett nytt sätt. Du kan fortfarande få mer betalt för din areal med vall, grönfoder och betesmark om du har nöt, tackor eller getter.
- I de områden där du kan söka kompensationsstöd kan du inte söka ett nytt åtagande för miljöersättning för vallodling.
- Vissa företag kan inte få kompensationsstöd eftersom reglerna för vem som kan få kompensationsstöd skärps.

Villkor för kompensationsstödet

- Du måste bedriva jordbruk på minst 4 hektar jordbruksmark.
- Du ska sköta vall och grönfoder genom att slå av och föra bort skörden eller genom att låta djuren beta motvarande en vallskörd.
- Du kan få kompensationsstöd för fler grödor än tidigare. Grödorna som du

kan få stöd för delas in i olika ”typer av jordbruk” (1, 2, 3, 4 och 5) som du får olika belopp per hektar för. Din areal med växtodlingsgrödor, som spannmål, hamnar i typ 4.

Vilka fodergrödor kan du få ersättning för?

Du kan få kompensationsstöd för följande fodergrödor:

- vall
- betesmarker
- slåtterängar
- grönfoder

Du får ersättning för hela arealen som du har fodergrödor på och beloppet per hektar är samma för all foderareal. Beloppet per hektar baseras på den djurtäthet som du har. Din djurtäthet beräknas som antalet djurenheter delat med din foderareal.

Du kan avstå från att söka utbetalning för fodergrödor, men de kommer ändå att ingå i beräkning av din djurtäthet. Om du använder en gröda som fodergröda måste du också redovisa den som

fodergröda i din SAM-ansökan. Du får inte redovisa mark som du odlar och skördar vallfoder på som till exempel träda om du söker kompensationsstöd.

Vilka växtodlingsgrödor kan du få ersättning för?

Du kan få kompensationsstöd för följande växtodlingsgrödor, jordbruk typ 4:

- spannmål
- potatis
- oljevaxter
- proteingrödor
- trädgårdsgrödor
- energiskog

För växtodlingsgrödor krävs inga djur för att få utbetalning. Du måste odla med sikte på god skörd och för det ändamål som du redovisat i din ansökan. Grödor som du redovisar som spannmål får ensileras men måste då först odlas fram till full axgång. Du kan inte få kompensationsstöd för träda.

Djurtäthet för olika typer av jordbruk				
Område	Jordbruk typ 1	Jordbruk typ 2	Jordbruk typ 3	Jordbruk typ 5
1, 2a	0,65 eller högre	0,3 - 0,64	0,1 - 0,29	0 - 0,09

Så här söker du

Du söker automatiskt utbetalning för kompensationsstöd i SAM Internet. Kompensationsstödet är förvalt genom ett kryss i en ruta för varje skifte. Om du inte vill söka utbetalning måste du ta bort krysset i rutan.

Läs mer om hur dina djurenheter räknas på jordbruksverkets webbplats.

Hållbar användning av växtskyddsmedel

EU:s direktiv för hållbar användning av bekämpningsmedel trädde i kraft den 25 november 2009. Det innehåller regler om integrerat växtskydd, obligatoriska funktionstester, kring spridning och hantering av växtskyddsmedel och ändrade behörighetsutbildningar.

Text: Tommy Umeflod
Foto: Lars Strömberg

Integrerat växtskydd

Integrerat växtskydd ska tillämpas i hela EU från och med 2014. Det gäller för alla yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel. Många delar av det som integrerat växtskydd innebär används redan i Sverige. I stort sett alla åtgärder som gynnar grödan ingår. En kombination av förebyggande åtgärder med alternativa metoder och konventionell kemisk bekämpning ska användas. Effekten av åtgärderna ska följas upp. Kommunerna kommer att utföra tillsyn av integrerat växtskydd.

Förebygg

Att förebygga problem med ogräs och skadegörare är en av grundpelarna inom integrerat växtskydd. Förebyggande åtgärder kan bland annat innebära att variera växtföljden, välja lämplig sort, använda friskt utsäde.

Bevaka

Att sätta in rätt växtskyddsåtgärd vid rätt tidpunkt är en annan av delarna i integrerat växtskydd. Olika skadegörare är aktuella under olika tider på säsongen. Angrepp av skadegörare kan variera inom fält bland annat beroende på jordartskillnader eller olika beståndstäthet. I en obehandlad ruta syns utvecklingen av ogräs, skadegörare och annat som kan motivera en insats av växtskyddsmedel och hur de påverkar grödan.

Behovsanpassa

Att välja den mest lämpliga bekämpningsåtgärden är en viktig del av integrerat växtskydd. Att behovsanpassa användningen av växtskyddsmedel innebär att man inte använder mer växtskyddsmedel än vad som behövs, vilket är bra för både miljön och plånboken. För att underlätta detta finns en rad hjälpmedel som riktlinjer, bekämpningsströklar och odlingsvägledningar.

Följ upp

I en obehandlad ruta kan man undersöka vilken effekt insatser har haft. Genom dokumentation i en sprutjournal hur olika insatser har fungerat finns underlag för kommande års beslut om bekämpning.

Obligatoriska funktionstester

Från och med 26 november 2016 ska all utrustning för spridning av bekämpningsmedel vara funktionstestad. Godkännandet gäller i tre säsonger. Utrustning för yrkesmässig spridning av växtskyddsmedel ska vara i gott skick, lämplig för ändamålet och väl kalibrerad. För att underlätta detta finns en checklista för att göra en teknisk översyn.

Behörighetsutbildning

I Sverige krävs det idag utbildning för att få använda växtskyddsmedel yrkesmässigt. Alla som använder växtskyddsmedel, även distributörer och rådgivare, i sitt yrke ska ha en behörighet. Utbildningen har två inriktningar, inomhus (växthus) och utomhus. Kontakta din länsstyrelse för att få veta när nästa kurs ges.

Vad är bygdemedel och varför finns det?

Bygdemedel, som också kallas bygdeavgiftsmedel eller regleringsmedel, består av avgifter som betalas av den som har en vattenverksamhet som påverkar naturen. Pengarna ska i första hand användas för att reglera skador i vattenmiljön som vattenverksamheten orsakar. I övrigt ska pengarna användas till "investeringar för ändamål som främjar näringsliv eller service i bygden eller annars är till nytta för denna".

Text: Ann Stålnacke Hann, Länsstyrelsen
Foto: Länsstyrelsen

Ingreppen från vattenkraften har orsakat permanenta skador i naturmiljön med stora effekter för bland annat turism, fiske och friluftsliv. Det har i sin tur försämrat de berörda bygdernas ekonomiska förutsättningar. Vattenkraftens effekter är inte bara påtagliga precis där verksamheten sker utan påverkar hela avrinningsområden. De vinster som ett kraftföretag ger fås på bekostnad av stora naturförändringar och nackdelar för befolkningen och näringslivet i de berörda bygderna.

I många glesbygdskommuner är natur- och fiskebaserad turism en viktig näringsgren med stora möjligheter att växa ännu mera. I kommuner som är påverkade av vattenkraftsutbyggnad finns tydliga konkurrensnackdelar jämfört

med andra kommuner. Andra permanenta skador som vattenkraften orsakat är till exempel att tidigare yrkesfiske helt slagits ut och att den senare isläggningen påverkar fordonstestnäringen.

Rennäringen har också påverkats väldigt negativt av vattenkraftsutbyggnaden. Lavbetesmarker har lagts under vatten och rennäringen har sedan många år stora svårigheter av att flyttleder och betesmarker har förstörts och isarna försämrats. Tillsammans med övriga markintrång och med det allt varmare klimatet har vattenkraftutbyggnaden stor påverkan på rennärings förutsättningar.

Som kompensation bland annat för det ekonomiska bortfall som vattenkraften förorsakar och som har en avgörande betydelse för näringsliv, turism, friluftsliv

och service i de bygder där vattenverksamheten finns har man infört bygdemedel. Deras syfte är till stor del att kompensera för de nackdelar som bygder drabbas av genom att man med finansierade projekt och insatser stimulerar bygdens näringsliv och attraktivitet.

Vem kan söka bygdemedel?

Det är framför allt kommuner och lokala

föreningar som kan ansöka om medel för investeringar och projekt som syftar till att främja näringsliv, service eller annan nytta för bygden. Bygdemedlen kan också användas som medfinansiering i till exempel EU-projekt. Man kan söka bygdemedel till bland annat reparationer eller investeringar i byggnader, förbättringar i idrottsanläggningar och inköp av utrustning. Man kan däremot inte få bygdemedel till driftskostnader, investeringar som kan behöva fortsatt bidrag efter att investeringen är genomförd eller investeringar som kan orsaka stat eller kommun oförutsedda utgifter. Investeringarna får inte heller enbart gynna enskilda företag eller privatpersoner.

I Norrbotten kan bygdemedel sökas i kommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Boden, Gällivare, Jokkmokk och Luleå. I Piteå kommun finns också särskilda bygdemedel för Sikfors och Arnemark. I Västerbotten kan medlen sökas i alla kommuner utom Robertsfors och Nordmaling. Information om vad som gäller för ansökan i de olika länen finns på respektive länsstyrelses webbsidor.

De ansökningar som beviljades till kommuner i Norrbottens län under 2013 och 2014 användes till en mängd olika insatser. Några exempel är energibe-

sparingsprojekt, projekt för att pröva en ny modell för kulturskola för barn och ungdomar, miljö- och trafikprojekt samt ett stort antal investeringar i upprustningar av infrastruktur och anläggningar. De beslut om medel som gick till övriga, främst ideella aktörer, användes till preparering av skoterleder, investeringar i sportanläggningar (till exempel fotbollsplan), upprustning av lokaler, fiskevårdande åtgärder och liknande. Bygdemedel har i ett flertal fall också använts som medfinansiering i större projekt. Totalt beslutades om cirka 93 miljoner kronor under 2013 och 2014. I Västerbottens län har stöd lämnats på liknande sätt.

Rennäringen

En del av bygdeavgiften beviljas årligen för att främja rennäringen. På grund av vattenkraftens utbyggnad ligger många av rennärings tidigare flyttleder nu överdämda och isarna är svaga så det är svårt att flytta efter dessa vattendrag. I takt med att landskapsbilden sönderdelats på grund av vattenkraften och andra miljöintrång har behovet av infrastrukturinvesteringar ökat, för att återskapa fungerande flyttleder. Sametinget är den myndighet som beslutar om bygdemedlen för rennärings främjande när Länsstyrelsen har fattat beslut om den årliga potten. Det är enbart samebyar som kan

söka dessa medel, inte enskilda medlemmar eller renskötsel företag.

Bygdemedel i framtiden?

Under senare år har bygdemedlen blivit ifrågasatta och olika utredningar har talat om att bygdemedlen skulle kunna tas bort i nuvarande form. Det är därför viktigt att se kopplingen mellan bygdemedlens användning och det stora behov av kompensation som finns på grund av den negativa påverkan vattenkraften har i området. De skador som vattenkraften har orsakat är inte bara de mer uppenbara: förstörda vattenmiljöer, avrinningsområden och strandlinjer. Det är också viktigt att ta hänsyn till de stora indirekta effekter som vattenkraftsutbyggnaden orsakat i form av försämrade konkurrensförutsättningar för bland annat rennäring, besöksnäring och andra näringslivsrelaterade verksamheter. Bygdemedel ger de drabbade kommunerna möjlighet att finansiera aktiviteter och åtgärder som kan göra bygden mer attraktiv för de boende, motverka utflyttning och locka besökare och inflyttare. Pengarna är också viktiga för en levande landsbygd då till exempel byaföreningar och idrottsföreningar kan ta del av dem för att stärka föreningslivet för bybor i alla åldrar genom insatser bland annat i bygdegårdar och andra samlingslokaler men även idrottsplatser och ridhus.

Gröna Navet- kurser

Dränering och markavvattning

● 22 april, Forslundagymnasiet, Umeå
Ett seminarium om effektivare markavvattning, effektivare odling, högre skördar och bättre miljö. Anmälan snarast.

Fokus kalvhälsa

● Torsdag 7 maj, Västerbotten
Med seminariet vill vi visa på fördelarna med att förbättra kalvhälsan för en bättre kött- och mjölkproduktion. Med Elöd Szántó, Djurhälsoveterinär vid Svenska Djurhälsovården. 500 kr inkl. lunch och kaffe. Anmälan snarast.

Ökad samverkan, vidareförädling och försäljning!

● 15 maj, ort utifrån deltagarnas anmälan.
Vilken råvara till vilken produkt? Viktigt att använda rätt sorts råvara för att kunna utveckla utseende, erhålla rätt doft, smak och konsistens hos den färdiga produkten. Olika företagsformer, samarbete mellan producenter, vilken företagsform passar bäst? 800 kr, fika ingår. Anmälan snarast.

Anmälan och information

Västerbotten tel 090-16 41 83
Norrbotten tel 0911-23 31 13
e-post gronanavet@umea.se

Yh Driftledare

Yrkeshögskoleutbildning för dig som vill arbeta i arbetsledande ställning inom jordbruket. Detta är ett unikt samarbete mellan Forslundagymnasiet, Torsta AB, Friskolan Nytorp och Grans naturbruksgymnasium.
200 yrkeshögskolepoäng - distansutbildning på deltid (50%) med start 29 september.
Ansök senast 25 maj 2015.

Yh

Läs mer på www.umea.se/forslunda

www.gronanavet.se

GREPPAR DU NÄRINGEN?

JAG GÖR KOSTNADSFRI
RÅDGIVNING INOM GREPPA
NÄRINGEN SOM BÅDE
LANTBRUKARE OCH MILJÖ
TJÄNAR PÅ.

DU SOM BRUKAR MINST 50
HEKTAR ELLER HAR MINST
25 DJURENHETER KAN FÅ
RÅDGIVNING.

KONTAKTA MIG GÄRNA
FÖR MER INFORMATION:

KARIN WIBERG/BODSJÖGRÖNT AB
VÄXTODLING & MARKKARTERING
070 - 294 70 12
KARIN.WIBERG@ALLT2.SE

VÄLKOMMEN TILL KURS I TAPPSKOKOMPETENS

18-19 april, Grans Naturbruksgymnasium

Är du less på att ringa hovslagaren när din häst tappat en sko?
Här är kursen för dig! Du får lära dig grunderna i hovens anatomi och fysiologi. Du lär dig även att ta av en sko, rikta den samt slå på skon i gamla sömhål. Efter avslutad kurs erhåller deltagarna ett intyg i tappskokompetens.

PROGRAM

09.00 - 12.00 Teorisalet i Grans stall. Kaffe och smörgås.
Lör fm - teoretisk genomgång. Sön - praktiska övningar.
12.00 - 13.00 Lunch på restaurang Go'a Gran.
13.00 - 16.00 Praktiska övningar i Grans Stall.

KURSLEDARE

Bengt-Erik Källsenius, utbildad hovslagare
med god erfarenhet av att utbilda och undervisa.

AVGIFT SAMT ANMÄLAN

Avgift 1000kr exkl. moms, kurslitteratur ingår i avgiften samt fika och lunch. Ange ev specialkost. Avgiften faktureras. Anmälan till: karolina.windstam@edu.nll.se
Sista anmälningssdag 1 april.
Observera, begränsat antal deltagare..

www.gronanavet.se

KUNSKAP FÖR
LANDETS FRAMTID

Hushållnings-
sällskapet

Aktuella kurser och aktiviteter

SEMINARIUM: DRÄNERING OCH MARKAVVATTNING

Slutet av maj, se info på hemsidan.

Ett seminarium om effektivare markavvattning, effektivare odling, högre skördar och bättre miljö.

**FOKUS KALVHÄLSA:
MOTTAGNING, OCH RESULTAT**
7 maj, besök hos Daniel Olofsson, Bullmark och 8 maj, besök hos Bengt och Benny Bergqvist i Böle, Råneå.

Skötsel vid mottagandet och under kalvperioden, i besättningar som köper in kalvar, har stor betydelse för produktion och lönsamhet. Det skapar ett gott hälsoläge på inköpta djur med små förluster.

BIODLING - EN BINÄRING?

Lördag den 9 maj

Vårt behov av bin, varför ska vi köpa Svensk honung? Hur bygger vi för en rationell biodling, slungrummets utformning och utrustning? Sorthonung och pollenanalys.

**NYA TRENDER INOM ODLING,
GER NYA AFFÄRSMÖJLIGHETER?**
Försöksgården i Öjebyn, 21 maj.

Det gäller att tänka utanför boxen, Mikael Jidenholm, Ugglarps Grönt, Halland. Kan vi odla humle för avsättning till småskaliga bryggerier? Lokalproducerade grönsaker på frammarsch.

SEMINARIUM OM GÅRDSBUTIKER

Fredag den 29 maj

Anmälan och frågor:
Helene Skogqvist, 070-343 42 54, 0923-121 86 eller via e-post: helene.skogqvist@hushallningssallskapet.se

Mer information och program:
www.hushallningssallskapet.se
/evenemang

Vill du ha tips på fler kurser, seminarier och utbildningar?
Följ oss på www.facebook.com/hsbdac

Annonserade aktiviteter anordnas genom Gröna Navet och Länsstyrelsen i Norrbotten.

www.hushallningssallskapet.se | tel vxl: 0920-244 180 | www.facebook.com/hsbdac | Blogg: www.landsbygginorr.blogspot.se

NÄSTA NUMMER:

Dika i kustnära marker?

– se upp för sura sulfidjordar!

Stormyrbergets lantgård

Ett lantbruk som står på nya ben där gästerna är viktiga!

Vi kommer ut tidigare på fältkontroller i år!

Det nya förgröningsstödet ska kontrolleras i fält tidigare än de övriga EU-stöden. De flesta av dessa fältkontroller kommer att göras under juni och juli månad. Oftast kan vi göra kontrollen utan att ni medverkar, men i vissa fall kan vi behöva kontakta er.

Det vi kontrollerar i fält är att ni uppfyller villkoren för förgröningsstödet vad gäller andelen gröda och areal. Mer information om villkoren och kontroller av förgröningsstödet finns att läsa på Jordbruksverkets webbplats, Jordbruksverket.se.

POST FÖR SCANNING

Nu ska även du som skickar handlingar till ansökningar om företagsstöd, projektstöd och miljöinvesteringar skicka dessa för scanning istället för till länsstyrelsen. Dessa adresser gäller numera:

Ansökningar om landsbygdsstöd skickas till:

Norrboten: Länsstyrelsen i Norrbottens län, FE 31, 956 85 Överkalix
Västerbotten: Länsstyrelsen i Västerbottens län, FE 37, 956 85 Överkalix
Sametinget: Sametinget, FE 44, 956 85 Överkalix

Ansökningar om jordbrukarstöd skickas som tidigare till:

Norrboten: Länsstyrelsen i Norrbottens län, FE 10, 956 85 Överkalix
Västerbotten: Länsstyrelsen i Västerbottens län, FE 16, 956 85 Överkalix

Telefonnummer för jordbruksstöden och SAM internet 0771-67 00 00

Ring oss gärna om du behöver hjälp och har frågor. Vi har telefonjour på kvällar och helger de sista veckorna innan ansökan ska in. På jordbruksverkets hemsida finns aktuella tider. Vi kan se din ansökan medan du pratar med oss.

Våra e-postadresser: vasterbotten@lansstyrelsen.se eller norrboten@lansstyrelsen.se

Våra webbplatser: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten eller www.lansstyrelsen.se/norrboten

Länsstyrelsen
Västerbotten

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Länsstyrelsen
Norrbotten